

Andmekaitsealane mõjuhinnang

Kultuuriministerium kes vastutab kultuuri- sh spordipoliitika elluviimise eest Eesti Vabariigis (Vabariigi Valitsuse seadus § 62 lg 1 ja Kultuuriministeriumi põhimäärus §1 lg 1-2 ning §4 lg 1-4) plaanib läbi viia pilootuuringu puuetega inimeste liikumis- ja sportimisharjumuste kohta Lääne-Virumaal, Saaremaal ja Pärnumaal. Pilootuuring on sisend üle-Eestilise uuringu läbiviimiseks. Uuringu andmeid kasutatakse puuetega inimestele liikumisvõimaluste parandamiseks ja loomiseks kohalikes omavalitsustes.

Uuringu läbiviimiseks kasutatakse Sotsiaalkindlustusameti hallatava Sotsiaalkaitse infosüsteemi andmeid, kuna muudest isikustamata ega ka isikustatud kontaktibaasidest (nt veebipaneelidest) ei ole võimalik statistiliste järelduste tegemiseks esinduslikku uuringu valimit moodustada. Andmed peavad olema isikustatud, et uuringu läbiviijal oleks võimalik vastajatega kontakti võtta. Uuringu läbiviijale edastatakse andmebaas, mis sisaldab järgmisi tunnuseid: puudeliik, puude raskusaste, maakond, andmesubjekti emaili aadress ning telefoninumber. See tähendab, et uuringu läbi viimiseks töötlevad isikuandmeid nii Sotsiaalkindlustusamet kui uuringu läbiviija (täpsem töötlemistoimingute kirjeldus on toodud uuringu läbiviimise taotluses). Lähtuvalt puudeliigist valitakse küsitlusmeetod. Kuulmis-, keele- ja kõne- ning liikumispuudega inimeste seas viiakse küsitlus läbi veebi teel. Muu puudega inimestelt küsitakse esmalt telefoni teel mil viisil nad sooviksid ankeedile vastata (veeb vs telefon, kas ise või (koos) lähedase inimesega). Telefoninumbreid on vaja kindlasti ka sügava puudega inimestega kontakti võtmiseks, sest nendega või nende esindajatega (oleneb infosüsteemis olevast kontaktist) tuleb kõigepealt selgeks teha, kas ja kuidas on nad võimalised küsitlusele vastama. Planeeritav küsitlusmeetodite osakaalud: 30% telefoni teel ja 70% veebi teel.

Varasemalt Eestis läbiviidud puuetega inimestega seotud küsitlusuuringute¹ puhul on vastamismäär olnud ~35% (sihistatud valim, kontaktibaasi aluseks Sotsiaalkaitse infosüsteem, lisaks kontrollitud Rahvastikuregistri andmetega). **Eeldades sarnast vastamismäära**, tuleks küsitleda ainult Sotsiaalkaitse infosüsteemi väljavõtte põhjal ca 3500 inimest, et vastajate arv oleks ca 1050 (vt vajaliku valimi suuruse arvutuskäiku eetikakomitee taotluses tabel 1 lk 5-6). Lisaks vastamismääradele võivad Sotsiaalkindlustusameti andmetel uuringu läbiviimist mõjutada ka järgmised asjaolud:

- Kontaktandmed võivad olla uuendamata (ei ole iga-aastaselt inimesega kontaktis), esineb meiliaadresse hot.ee, eesti.ee, mida inimesed väga ei kasuta ning nendes kolmes maakonnas puudub umbes 1500-l isikul meiliaadress.
- Registris on puuetega inimeste andmed, kuid kontaktiks on märgitud eestkostja (tihtipeale KOV, hooldaja, lähisugulane jne) ehk inimene, kes ei pruugi sihtrühma igapäevaste tegevustega väga kursis olla.

Riskide maandamiseks tuleks brutovalimit veidi tõsta, et oleks võimalik 1050 vastajat kätte saada. Seetõttu suurendame brutovalimit nii, et vastamismäär on ca 20% ja kontaktibaas on 5250 inimest. 31.12.2023 seisuga oli puudega täisealisi inimesi 3 piloteeritavas maakonnas kokku 11 304, seega uuringusse kaasatakse ca 46,4% kõigist sihtrühma esindajatest (üldkogumist)². Pilootuuringu valim arvutatakse välja proportsionaalselt 3 maakonna lõikes, võimalusel valdade tasemel. Üle viie tuhande isiku kaasatakse brutovalimisse lähtuvalt varasematele samalaadsete uuringute läbiviimise kogemusele.

² Allikas: Andmeid avaldab Eesti Puuetega Inimeste Koda oma statistika rubriigis, tuginedes Sotsiaalkindlustusameti andmetele:

https://www.epikoda.ee/spetsialistile/statistika/2023-iv-kv_statistika-epikojale.xlsx (väljavõtte seisuga 19.02.2024).

Eialgu on plaanis küsitleda esmajärjekorras puudega inimest ennast, juhul kui see ei ole võimalik, siis küsitletakse puudega inimesele kõige lähedasemat isikut, kes oleks tema igapäeva tegevustega kursis. Vastaja tüüp (vastab ise/vastab lähedane) märgitakse ka andmebaasis. Kuna tegemist on pilootuuringuga, siis võib küsitlusmeetod jooksvalt muutuda, kuna selle uuringu põhjal tehakse ka ettepanekud üle-Eestilise uuringu läbiviimiseks.

Küsitlustöös seatakse eesmärgiks saavutada puudeliigi ja maakonna lõikes esinduslik kvootvalim ning see, et uuringu tulemused oleksid piisavalt esinduslikud. Puude raskusastet jälgitakse eialgu n-ö pehme kvoodina, täpsem metoodika on kirjeldatud uuringu taotluses lk 5-6 ja 11.

Kultuuriministeriumi partnerina ja volitusel tellib OÜ Eesti Uuringukeskus Sotsiaalkaitse infosüsteemist juhuvalimi teel meiliaadressite ja telefoninumbrite väljavõtte maakonna, domineeriva puudeliigi ja puude raskusastme lõikes (inimeste nimesid kontaktibaas ei sisalda).

Andmekogumise viib läbi Norstat Eesti AS, kes on lepingu järgi alltöövõtja OÜ Eesti Uuringukeskusele. Sotsiaalkaitse infosüsteemi kontaktibaasile on ligipääs (krüpteeritud fail) ainult antud küsitluse eest vastutaval isikul (Johanna Mäekivil, Norstat Eesti AS). See tähendab, et kuigi andmeid küsib OÜ Eesti Uuringukeskus, siis isikustatud andmeid näeb ainult andmekogumist läbiviiv alltöövõtja Norstat Eesti AS.

Küsitluses kasutatavad kontaktandmed salvestatakse Norstat Eesti AS-i siseserverisse, mis kustutatakse siseserverist ühe kuu jooksul peale küsitluse lõppu ehk 31.12.2024.a. Norstat Eesti AS-ile edastatakse Sotsiaalkaitse infosüsteemist andmed kasutades krüpteeritud FTPS-i teenuseid. Norstat Eesti AS-i volitatud andmete töötleja (konkreetne isik) pääseb andmetele juurde krüpteeritud VPN- ühenduste kaudu. Norstat haldab ise oma serverit. Server on jagatud kaheks turvaliseks asukohaks Larvikis, Norras.

Isikustatud kontaktibaas ei lähe edasi Eesti Uuringukeskusele. Eesti Uuringukeskusele edastab Norstat ainult küsitlustulemuste anonüümse andmebaasi. Ka kõik tulemustes kajastatud taustatunnused märgib inimene sinna ise, neid ei tõsteta üle Sotsiaalkaitse infosüsteemist. Küsitlustulemuste andmebaasi hoiustatakse tähtajaliselt Kultuuriministeriumis (kuni 10 aastat), mis võimaldab pilootuuringu tulemusi kasutada ja analüüsida poliitikakujundamisel ja edaspidistes uuringutes. Sellele andmebaasile jääb asutusesisene ligipääs.

Küsitlusele vastamine on vabatahtlik. Veebiküsitluse meeldetuletuskirjad saadetakse ainult nendele respondentidele, kes on küsitluse pooleli jätnud või ei ole küsitlusele vastanud. Meeldetuletuskirju ei saadeta neile, kes on küsitlusest kirjalikult loobunud (märkinud selle ära uuringukutses oleval „uuringust keeldumise“ lingil). Kokku saadetakse kuni kaks meeldetuletuskirja – 1. meeldetuletuskiri saadetakse seitse päeva pärast küsitluse algust ja 2. meeldetuletuskiri viis päeva peale 1. meeldetuletust. Vastamisstatistikat jälgitakse e-kirjade põhjal, st kui süsteem näitab, et vastaja e-posti aadressilt ei ole tulnud täidetud ankeeti, siis saadetakse talle meeldetuletuskiri. Peale küsitluse lõppemist kustutatakse e-posti aadressid ja telefoninumbriid küsitlussüsteemist ühe kuu jooksul hiljemalt 31.12.2024.a. Juhul kui vastaja on märkinud keeldumise lingil, et ta ei soovi uuringus osaleda ja meeldetuletuskirju saada, siis kustutatakse tema e-posti aadress kohe küsitlussüsteemist.

Käesolev uuring ei kahjusta olulisel määral inimese eraelu, ei tekita vaimset ega füüsilist kahju ning ei tekita vastajale liigset koormust, kuna tegemist on vabatahtliku avaliku arvamuse uuringuga.

Uuringuga seonduvad eestilised aspektid on järgnevad.

Uuritavate autonoomia respektimine – osavõtt uuringust on vabatahtlik. Selleks teavitatakse uuritavat uuringu eesmärgist, sisust ja andmekaitsest, kus on kirjas, et uuringus osalejad annavad oma nõusoleku uuringus osalemiseks vabatahtlikkuse alusel.

Mittekahjustamise printsiip – uuring on mitteinvasiivne ja ei kujuta riski inimese tervisele. Uuritaval palutakse vastata küsimustele, mis puudutavad liikumisaktiivsust, spordiharrastusi, kultuurielus osalemist, kulutuuriharrastustega tegelemist ja nendega seotud takistusi.

Heategemise printsiip - uurimistööst saadav kasu võib uuritava jaoks olla nii otsene kui ka kaudne. Otsene, kuna uuring võib vastajat panna mõtlema tema liikumisaktiivsusele ja spordiharrastusega seotud võimalustele ning kaudne, kuna olulise teema käsitlemine võib tuua positiivset muutust ja suurendada vastaja teadlikkust sportimise ja liikumisaktiivsuse võimalustest. Uuringust saab kasu ka riik, kuna uuringu abil kaardistatakse esmakordselt puuetega inimeste spordi- ja liikumisaktiivsuse võimalusi ja harjumusi, ning osalemist kultuurielus. Uuringu tulemused võimaldavad teha koostööd kohalike omavalitsuste ja kohalike spordiliitudega selleks, et rohkem puuetega inimesi spordi- ja liikumisharrastuse juurde tuua ja sätestada eesmärgid ja meetmed edasisteks tegevusteks ja poliitikateks.

Õigluse printsiip – uuringuga ei kaasne olulist ebavõrdse kohtlemise riski. Kõigil uuringu sihtrühma liikmetel on võrreldav võimalus sattuda uuringu valimisse. Uuringu kaudsed kasud puudutavad ka neid sihtrühma liikmeid, kes uuringus ise ei osale. Uuring toetab „Spordipoliitika põhialuseid aastani 2030³“ eesmärkide saavutamist ning arvestab Ligipääsetavuse Rakkerühma lõpparuande⁴ soovitusi.

Uuringu tulemused võimaldavad parandada puuetega inimeste tervist ning heaolu ja mitmekesistavad nende vabaaja veetmise võimalusi.

Andmed on pseudonüümitud kuni säilib kontaktibaas, peale kontaktibaasi hävitamist muutub see anonüümseks.

Anonüümse kogutud andmete andmefaili annab uuringu läbiviija (OÜ Eesti Uuringukeskus) üle SPSSI ja Exceli formaadis Tellijale.

Uuringuga seotud ohud ja nende maandamisvõimalused:

Oht	ohutase	Maandamisvõimalus
Andmete edastamine on ebaturvaline	madal	Andmed edastatakse SKA-lt Norstat Eesti AS-le krüpteeritult
Andmete hoiustamine on ebaturvaline	madal	Kontaktandmebaas salvestatakse Norstat Eesti AS-i siseserverisse, mis peale küsitlust kustutatakse siseserverist ühe kuu jooksul. Norstat esitab enne seda andmed uuringu läbiviijale ja kasutab andmete edastuse jaoks krüpteeritud FTPS-i teenuseid. Uuringu läbiviija pääseb andmetele juurde krüpteeritud VPN- ühenduste kaudu. Norstat haldab ise oma serverit. Server on jagatud kaheks turvaliseks asukohaks Larvikis, Norras. Valimisse sattunud isikute isikuandmeid ja e-posti aadresse kasutab uuringu läbiviija vaid andmete kogumise käigus ning peale andmekogumist need hävitatakse (31.12.2024.a.). Kontaktibaasi ja uuringu andmebaasi hoitakse eraldi failides. Kõik

³ URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/320022015002>

⁴ URL: <https://riigikantselei.ee/media/1169/download>

		taustatunnused märgivad vastajad ise, ühtegi taustatunnust ei tõsteta kontaktibaasist uuringu faili.
Andmete kasutamise eesmärk riivab andmesubjekti õigusi ja vabadusi	keskmine	<p>Käesolev uuring ei kahjusta inimese eraelu olulisel määral, ei tekita vaimset ega füüsilist kahju ning ei tekita vastajale liigset koormust, kuna tegemist on vabatahtliku avaliku arvamuse uuringuga. Sotsiaalkaitse infosüsteemist võetakse andmed välja juhuvaliku teel kvootvalimina, mis välistab üksikisikute tõrjumist või diskrimineerimist, maine või autonoomsuse kahjustamist. Küsitluse käigus kogutud andmeid analüüsitakse vaid üldistatult, mitte üksikisiku tasandil.</p> <p>Andmed on pseudonüümitud kuni säilib kontaktibaas, peale kontaktibaasi hävitamist muutub see anonüümseks.</p> <p>Valimisse sattunud isikule tutvustatakse kaaskirjas andmekaitsetingimusi ja küsitakse nõusolekut uuringus osalemiseks.</p> <p>Kontaktibaasile on ligipääs kahel inimesel (Norstat Eesti AS küsitlusjuhil Johanna Mäekivil ja Sotsiaalkaitse infosüsteemi analüütikul.</p>